

Jaarrapport

SPERMACENTRA VARKENS

Jaarrapport 2012

Vlaamse overheid | Beleidsdomein Landbouw en Visserij

Landbouw
en Visserij

SPERMACENTRA VARKENS JAARRAPPORT 2012

Entiteit: Departement Landbouw en Visserij

Afdeling: Duurzame Landbouwontwikkeling

Auteurs(s): Eveline DE VIDTS

Willy VAN GASTEL

An DE PRAETER

Datum: 25/06/2013

Met dank aan: Tsang Tsey CHOW voor het nakijken van de teksten, tabellen en figuren.

Carine VAN EECKHOUDT voor de lay-out en de eindafwerking van deze brochure.

COLOFON

Landbouw
en Visserij

Samenstelling

Entiteit: Departement Landbouw en Visserij

Afdeling: Duurzame Landbouwontwikkeling

Verantwoordelijke uitgever

Jules Van Liefveringe, secretaris-generaal

Depotnummer

D/2012/3241/166

Lay-out

Carine Van Eeckhoudt, afdeling Duurzame Landbouwontwikkeling

Druk

Vlaamse overheid

Om deze brochure te bekomen neemt u contact op met

Carine VAN EECKHOUDT

Departement Landbouw en Visserij – Afdeling Duurzame Landbouwontwikkeling

Ellipsgebouw – Koning Albert II-laan 35, bus 40 – 1030 Brussel

Tel. 02 552 79 01 | Fax 02 552 78 71 | carine.vaneeckhoudt@lv.vlaanderen.be

Een digitale versie vindt u terug op

www.vlaanderen.be/landbouw/publicaties/SPERMACENTRA_VARKENS – Jaarrapport 2012

Aansprakelijkheidsbeperking

Deze brochure werd door het Vlaams Gewest met de meeste zorg en nauwkeurigheid opgesteld. Er wordt evenwel geen enkele garantie gegeven omtrent de juistheid of de volledigheid van de informatie in deze brochure. De gebruiker van deze brochure ziet af van elke klacht tegen het Vlaams Gewest of zijn ambtenaren, van welke aard ook, met betrekking tot het gebruik van de via deze brochure beschikbaar gestelde informatie. In geen geval zal het Vlaams Gewest of zijn ambtenaren aansprakelijk gesteld kunnen worden voor eventuele nadelige gevolgen die voortvloeien uit het gebruik van de via deze brochure beschikbaar gestelde informatie.

De informatie uit deze uitgave mag worden overgenomen mits bronvermelding.

SPERMACENTRA VARKENS

JAARRAPPORT 2012

1	INLEIDING	1
2	SPERMACENTRA IN VLAANDEREN	3
3	EVOLUTIE BERENPOPULATIE	7
4	PRODUCTIE, HANDEL EN GEBRUIK VAN VARKENSSPERMA	13
4.1	PRODUCTIE	14
4.2	AANKOOP UIT HET BUITENLAND	19
4.3	GEBRUIK VAN HET SPERMA	21
5	BELANG VAN DE SPERMACENTRA VOOR DE VLAAMSE VARKENSHOUDERIJ	25
6	ROL VAN HET DEPARTEMENT LANDBOUW EN VISSERIJ	27
7	BESLUIT	29

1 INLEIDING

De activiteitenverslagen van de in Vlaanderen erkende wincentra voor varkenssperma brengen voor 2012 enkele opmerkelijke ontwikkelingen aan het licht. Het Jaarrapport 2012 over de spermacentra varkens bevat, net als de vorige uitgaven, heel wat kengetallen, toelichting en duiding bij de activiteiten van de centra.

Alleen centra die zowel door de Vlaamse als door de federale overheid erkend zijn, mogen sperma van varkens verhandelen voor de inseminatie van zeugen. De Vlaamse overheid bepaalt de zoötechnische voorwaarden waaraan de beren moeten voldoen en de administratieve voorwaarden waaronder de winning en de handel van sperma van deze beren moet gebeuren. De federale overheid bepaalt de gezondheidsvereisten van de beren en de voorwaarden voor infrastructuur en uitrusting van de centra.

De centra worden van nabij opgevolgd en jaarlijks minstens één keer bezocht door een deskundige van de afdeling Duurzame Landbouwontwikkeling.

In het voorjaar geven de centra een gedetailleerd overzicht van de activiteiten van het voorgaande jaar. De resultaten van 1 januari 2012 tot en met 31 december 2012 vindt u in dit rapport.

In het Jaarrapport 2010 en het Jaarrapport 2011 werden Piétrainberen uit Frankrijk als stamboekberen geteld. Deze beren zijn van het Piétrain type, maar worden gefokt en geregistreerd in een hybride-fokprogramma. Daarom worden deze beren in dit rapport bij de hybride eindberen gerekend.

Het rapport is geen wetenschappelijke studie, maar geeft de tendensen weer. Met de gegevens verzameld in de afgelopen jaren, wordt een goed beeld geschetst van de evolutie van de inseminaties in de Vlaamse zeugenhouderij.

De afdeling Duurzame Landbouwontwikkeling dankt de bedrijfsleiders van de spermacentra voor het zorgvuldig verzamelen en ter beschikking stellen van deze informatie.

2 SPERMACENTRA IN VLAANDEREN

In 2012 zijn twee spermacentra gestopt en telde Vlaanderen nog 34 **wincentra voor varkenssperma**. In twee centra waren vorig jaar geen activiteiten, de gegevens in dit rapport hebben daarom enkel betrekking op 32 centra. Vier centra hebben beren op meerdere locaties in productie om gezondheidsrisico's te spreiden of omdat de beren een bijzondere gezondheidsstatus hebben, bijvoorbeeld omdat ze vrij zijn van het PRRS-virus dat voortplantings- en ademhalingsproblemen veroorzaakt. PRRS-vrije beren worden in een afzonderlijke stal, meestal op een ander adres, gehuisvest. De kwaliteitsopvolging en de verwerking van het sperma gebeurt echter op één locatie. In dit rapport worden deze centra beschouwd als één spermacentrum.

In 2012 werd voor het eerst een **opslagcentrum voor varkenssperma** erkend. Dit nieuw type zoötechnische erkenning is geregeld in het Vlaams Fokkerijbesluit van 19 maart 2010. Een opslagcentrum bewaart dosissen sperma die afkomstig zijn uit een erkend wincentrum en die bestemd zijn voor de handel. Net als de erkende wincentra moet het erkende opslagcentrum een register van aankoop en verkoop bijhouden, een catalogus ter beschikking stellen van de kopers en hen op verzoek de nodige fokkerijcertificaten of vereenvoudigde documenten bezorgen. Omwille van de anonimiteit zijn er geen afzonderlijke cijfers vermeld over dit centrum.

Tabel 1 geeft de geografische spreiding van de actieve wincentra volgens provincie weer. Iets minder dan de helft, 15 centra, is gelegen in West-Vlaanderen. De overige 17 centra zijn verdeeld over de rest van Vlaanderen. Oost-Vlaanderen telt 7 centra, Antwerpen 6, Vlaams-Brabant 2 en Limburg 2. De 2 centra die gestopt zijn, lagen in Oost-Vlaanderen en in Antwerpen. De tendens van samenwerking tussen de centra, waarbij sperma gewonnen in het ene centrum verhandeld en verdeeld wordt via een ander erkend centrum, houdt aan.

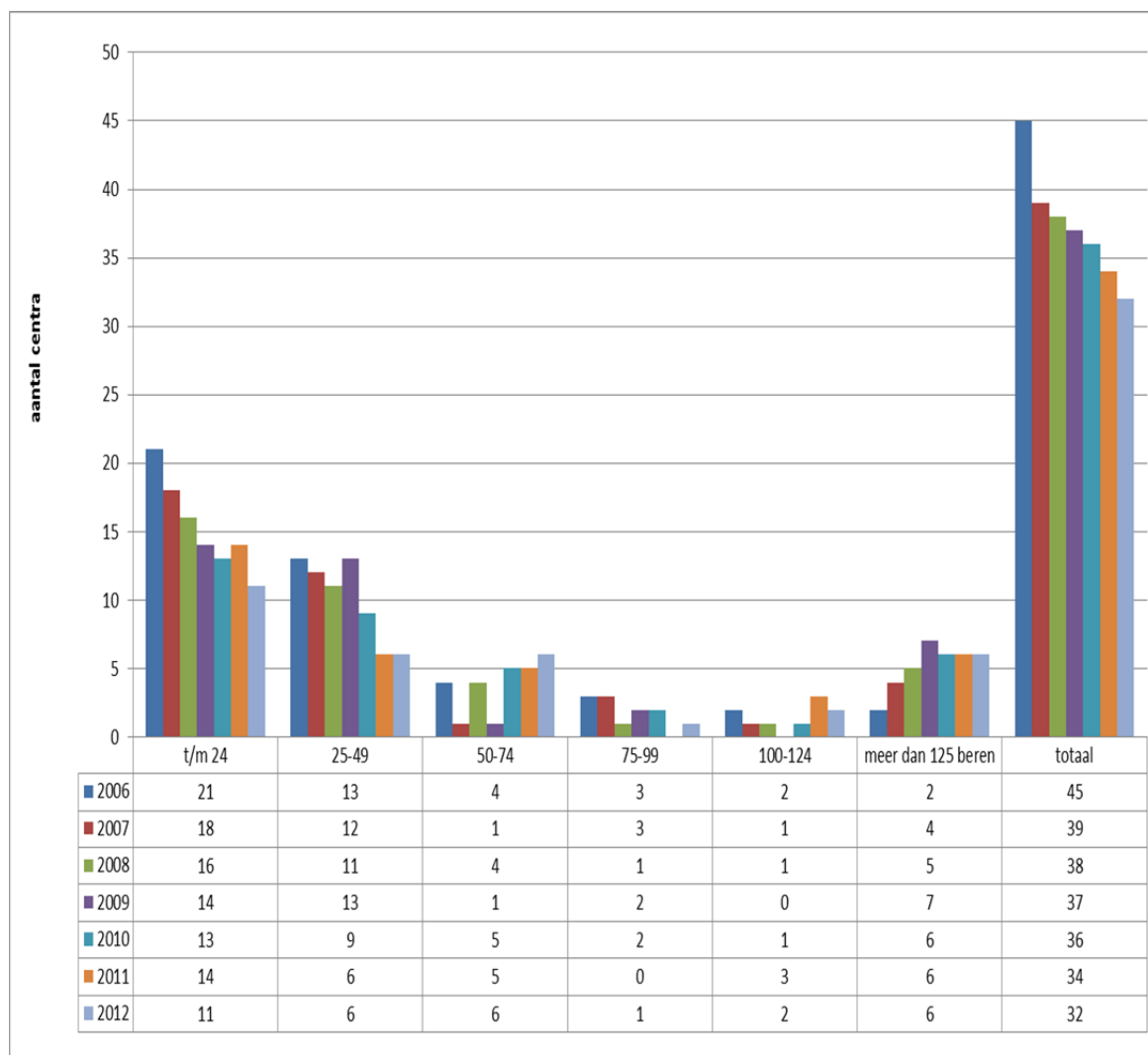
Tabel 1. Aantal en procentuele verdeling van de actieve wincentra en beren per provincie

Provincie	Gemiddeld aantal beren per centrum	Aantal centra	%	Aantal beren	%
Antwerpen	51	6	19	308	14
Limburg	54	2	6	109	5
Oost-Vlaanderen	50	7	22	350	16
Vlaams-Brabant	7	2	6	13	1
West-Vlaanderen	91	15	47	1.362	64
Totaal	67	32	100	2.141	100

Het aantal beren in een centrum varieert voortdurend door de aankoop en opruiming van beren. Het gemiddelde van het aantal beren aanwezig bij het jaarlijks opvolgingsbezoek en het aantal opgegeven door de centra in het jaarlijks activiteitenoverzicht, geeft een juist beeld van de bezetting. De beren opgenomen in dit rapport zijn actieve donorberen. Quarantaineberen zijn niet meegeteld.

Het aantal actieve centra is sinds 2006 geleidelijk gedaald van 45 naar 32. Maar er is een verschuiving merkbaar in de grootte van de centra. In 2006 waren er slechts twee centra met een bezetting van meer dan 125 beren, nu zijn dat er zes. 75% van de bedrijven had toen een capaciteit van maximaal 50, nu is dat net iets meer dan de helft.

De grootte van de centra varieert sterk. Het kleinste centrum telt minder dan 5 beren, het grootste centrum heeft er ongeveer 400.

Figuur 1. Evolutie van het aantal en de grootte van de centra van 2006 tot 2012

Tabel 2. Gemiddeld aantal beren en procentuele verdeling volgens capaciteit van het centrum

Capaciteit centrum	Aantal centra	Aantal beren	Gemiddeld aantal beren per centrum	%
0-24	11	119	11	6
25-49	6	195	33	9
50-74	6	367	61	17
75-99	1	98	98	5
100-124	2	211	106	10
>125	6	1.151	192	54
Totaal	32	2.141	67	100

Tabel 2 toont het aantal centra, het totaal aantal beren en het gemiddeld aantal beren per centrum volgens capaciteit van het centrum. Hieruit blijkt dat 54% van het totaal aantal beren wordt gehouden in de zes centra met een capaciteit van meer dan 125 beren. Deze centra hebben gemiddeld 192 beren.

In tegenstelling tot voorgaande jaren waar het aantal dieren in de centra met capaciteit van meer dan 75 beren, telkens toenam, was er in 2012 een daling van het totale aantal beren. Er waren 64 beren minder dan het jaar voordien, wat een daling betekent van 4% (van 1.524 beren naar 1.460).

3 EVOLUTIE BERENPOPULATIE

In de spermacentra zijn enkel stamboekberen en hybride beren toegelaten.

Een **stamboekbeer** is een beer waarvan de ouders en de grootouders ingeschreven zijn in een stamboek voor hetzelfde ras en dat zelf ook ingeschreven is in het stamboek. Dat stamboek wordt bijgehouden door een vereniging of organisatie die erkend is volgens Europees geregelde voorschriften. Een private onderneming kan geen stamboek bijhouden.

Een **hybride beer** is een beer die afkomstig is van een doelbewuste kruising tussen:

- stamboekvarkens van verschillende rassen/stammen,
- of tussen dieren die zelf afkomstig zijn van een kruising tussen verschillende rassen/stammen,
- of tussen een stamboekvarken en een dier dat tot één van bovengenoemde groepen behoort

en die ingeschreven is in een register. Dat register wordt bijgehouden door een private onderneming, een vereniging of een organisatie, die erkend is volgens Europees geregelde voorschriften.

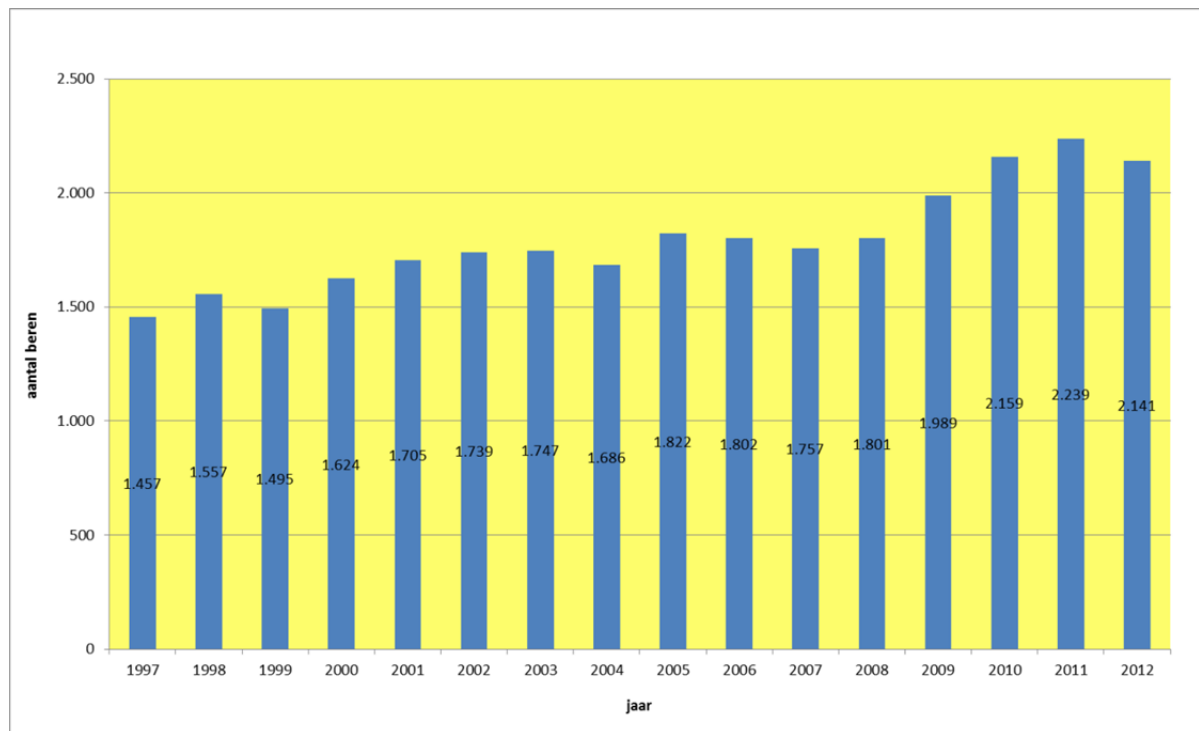
Voor elke ingeschreven beer moet een fokkerijcertificaat worden uitgereikt waarop alle beschikbare en gevalideerde gegevens over de afstamming, de vruchtbaarheid of de prestaties van het dier en zijn ouders of grootouders (voor stamboekberen) of zijn genetisch type of lijn (voor hybride beren) zijn vermeld.

Het centrum moet op vraag van de koper alle informatie die vermeld is op het fokkerijcertificaat ter beschikking stellen.

Beren worden vervolgens ingedeeld volgens doel waarbij het onderscheid wordt gemaakt tussen **eindbeer en zeugenlijnbeer**. Eindberen (of berenlijn) zijn bestemd voor de productie van vleesvarkens, terwijl zeugenlijnberen gebruikt worden voor de productie van fokzeugen.

In figuur 2 is de evolutie van het aantal beren in de wincentra weergegeven.

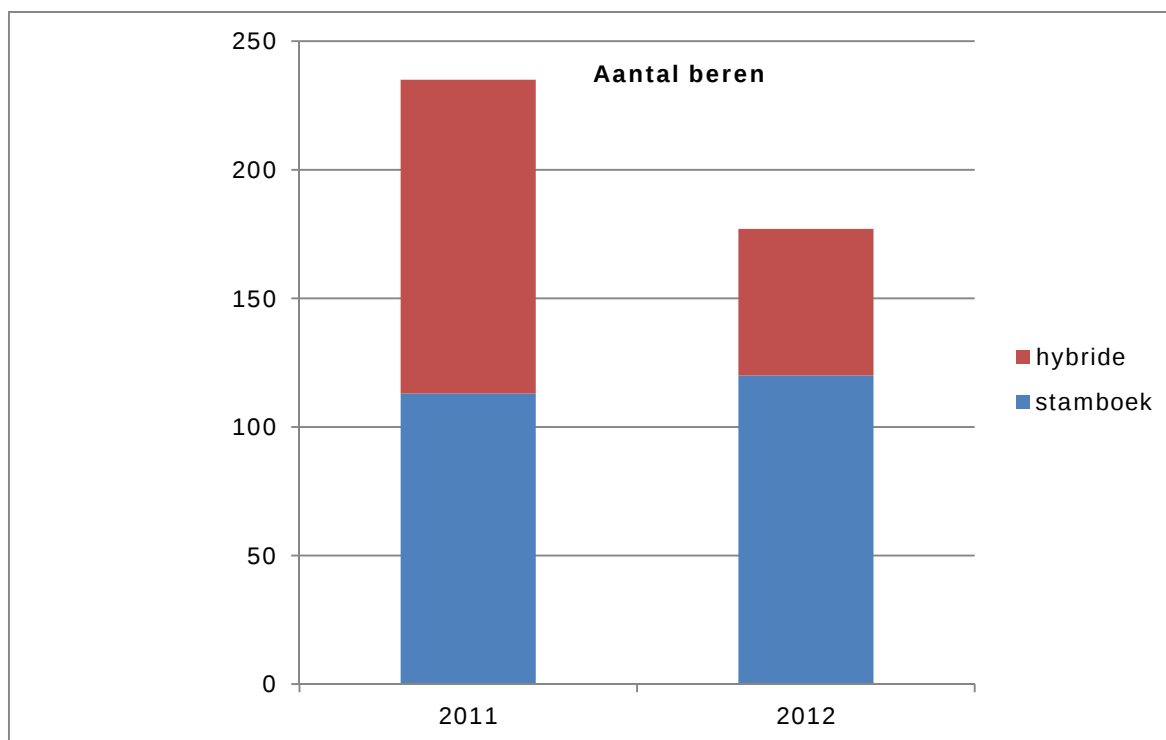
Van 1997 tot 2000 nam het aantal beren toe van 1.457 naar 1.624. Tussen 2001 en 2008 bleef het aantal vrij stabiel tussen 1.700 en 1.800.

Figuur 2. Evolutie van het aantal beren vanaf 1997 tot 2012

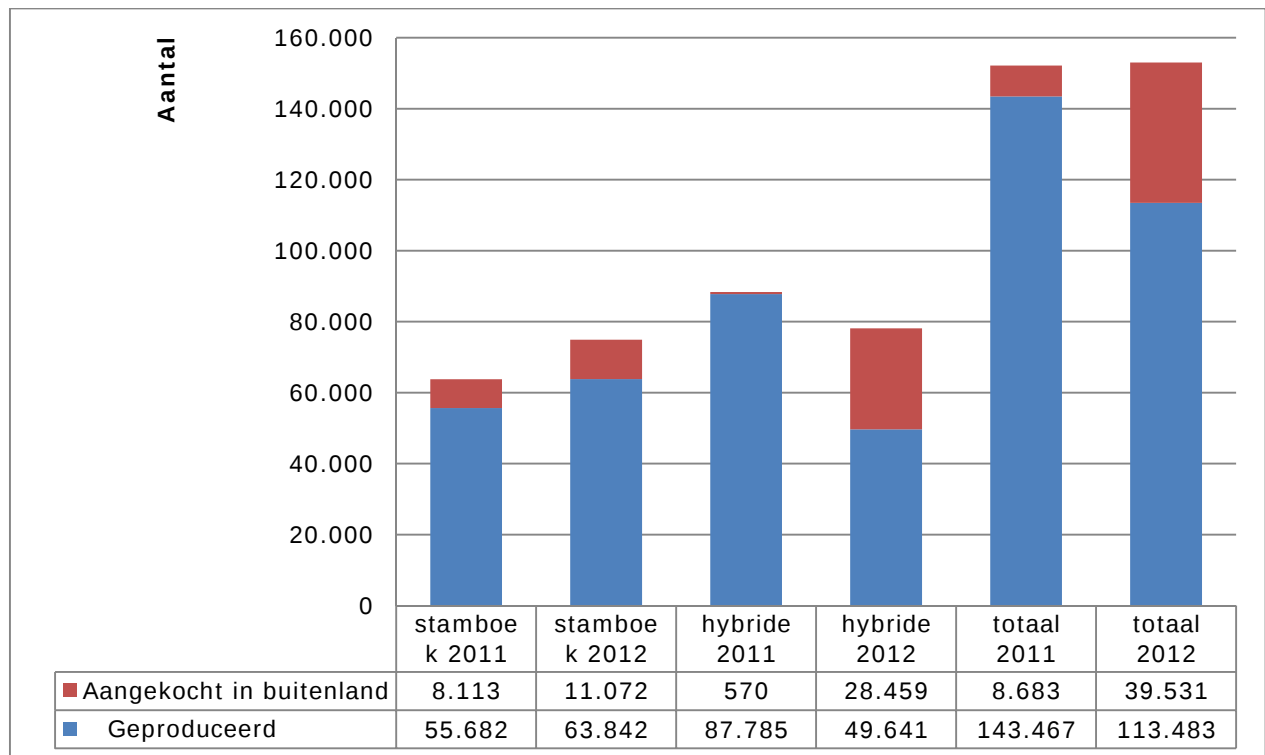
Vanaf 2008 tot 2010 steeg het aantal beren met ongeveer 10% per jaar. In 2011 was er nog een lichte stijging, maar in 2012 was er een daling met 4,3% en bedroeg het totaal aantal beren 2.141, waarvan 1.964 eindberen en 177 zeugenlijnberen.

Bij de eindberen is er een mindering van 41 beren wat een daling geeft van slechts 2%. Bij de zeugenlijnberen zijn er 58 beren minder (voornamelijk hybrideberen). Gezien de kleinere populatie betekent dit meteen een significante daling van 24% (figuur 3).

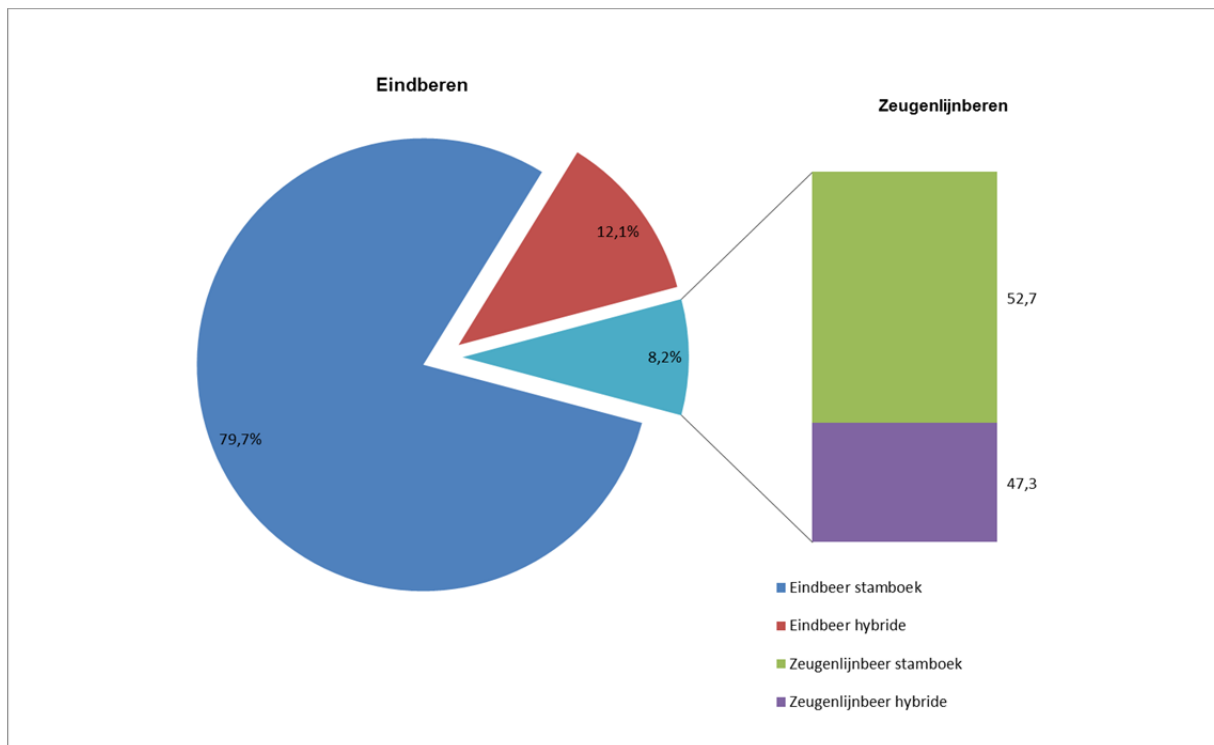
Figuur 3. Aantal zeugenlijnberen verdeeld volgens afkomst in 2011 en 2012

Deze terugval is te verklaren door een nieuwe evolutie die zich in 2012 volop heeft afgespeeld. De hybride fokzeugen worden namelijk steeds vaker geïnsemineerd met sperma dat in een buitenlands spermacentrum wordt gewonnen van zeugenlijnberen, hoofdzakelijk hybride beren maar ook stamboekberen, die passen in het hybride-fokprogramma van de zeug. Erkende centra kopen het buitenlandse zeugenlijnsperma aan en verdelen het naar de zeugenhouders. In figuur 4 is de verhoogde aankoop van sperma uit het buitenland van hybrideberen duidelijk te zien.

Figuur 4. Vergelijking van aantal geproduceerde en in buitenland aangekochte spermadosissen van zeugenlijnberen in 2011 en 2012 verdeeld volgens stamboekbeer en hybridebeer

De geringe daling van het aantal eindberen werd gecompenseerd door een stijging van het aantal geproduceerde dosissen per eindbeer wat de hogere spermaproductie ten opzichte van 2011 verklaart. Dit aspect wordt verder behandeld in punt 3.1.

Figuur 5. Verdeling van de beren (eindbeer en zeugenlijnbeer) volgens stamboek en hybride

Figuur 5 geeft de verdeling weer in stamboek en hybride van de totale berenpopulatie volgens eindberen en zeugenlijnberen. De groep eindberen vertegenwoordigt 91,8% van de beren. De groep zeugenlijnberen is slechts 8,2%. De twee groepen beren zijn duidelijk verschillend samengesteld. De eindberen zijn voornamelijk stamboekberen van het ras Piétrain.

De hybride eindberen zijn te verdelen in Rattlerow Seghers, PIC, Topigs, Hypor, Gène+ en Duroc-hybride. In 2011 was er een vrij ruime inzet van Duroc beren. Voor 2012 stellen we echter een afname vast van het aantal Duroc beren in de centra.

Bij de zeugenlijn blijft het aantal beren hybride en stamboek eerder vergelijkbaar. De stamboekberen zijn er evenredig verdeeld over de verschillende rassen zoals Large White, Belgisch Landras, Engels Landras, Fins/Noors/Deens Landras en Frans Landras.

4 PRODUCTIE, HANDEL EN GEBRUIK VAN VARKENSSPERMA

De cijfers van de spermacentra in tabel 3 tonen het aantal dosissen van 1 januari 2012 tot en met 31 december 2012, verdeeld volgens ras.

Tabel 3. Overzicht van de productie, verkoop, eigen gebruik en aankoop uit het buitenland (aantal dosissen)

	Geproduceerd	Verkoop in binnenland	Verkoop in buitenland	Gebruik op eigen bedrijf	Aankoop in buitenland
Eindberen					
Piétrain	2.069.886	1.887.519	36.261	9.984	3.687
B (Belgisch Landras)	632	370	0	12	0
Andere	53.721	35.357	5.726	0	0
Hybriden	364.449	185.597	135.329	1.601	5.041
Subtotaal	2.488.688	2.108.843	177.316	11.597	8.728
Zeugenlijnberen					
L (Large White)	14.351	9.820	0	264	3.886
C (Engels Landras)	8.328	5.069	0	96	128
D (Duits Landras)	752	455	0	0	22
I / O / E (Fins / Noors / Deens-Landras)	21.691	15.888	46	422	4.829
X / Y (Belgisch Landras stressneg.)	10.258	7.355	10	36	382
N (Nederlands Landras)	1.665	1.631	0	0	1.566
R (Frans Landras)	6.591	4.384	14	82	259
K (Oostenrijks Landras)	206	145	0	0	0
Andere	0	0	0	0	0
Hybriden	49.641	44.102	1.078	8	28.459
Subtotaal	113.483	88.849	1.148	908	39.531
Totaal	2.602.171	2.197.692	178.464	12.505	48.259

4.1 Productie

Ondanks de daling van aantal beren is het totaal aantal geproduceerde spermadosissen met 5,1% gestegen en bedroeg 2.602.171. De stijging is volledig te wijten aan de eindberen die verantwoordelijk zijn voor 95% van de productie. Bij de zeugenlijnberen is er een afname van 29.984 dosissen of 2,1%.

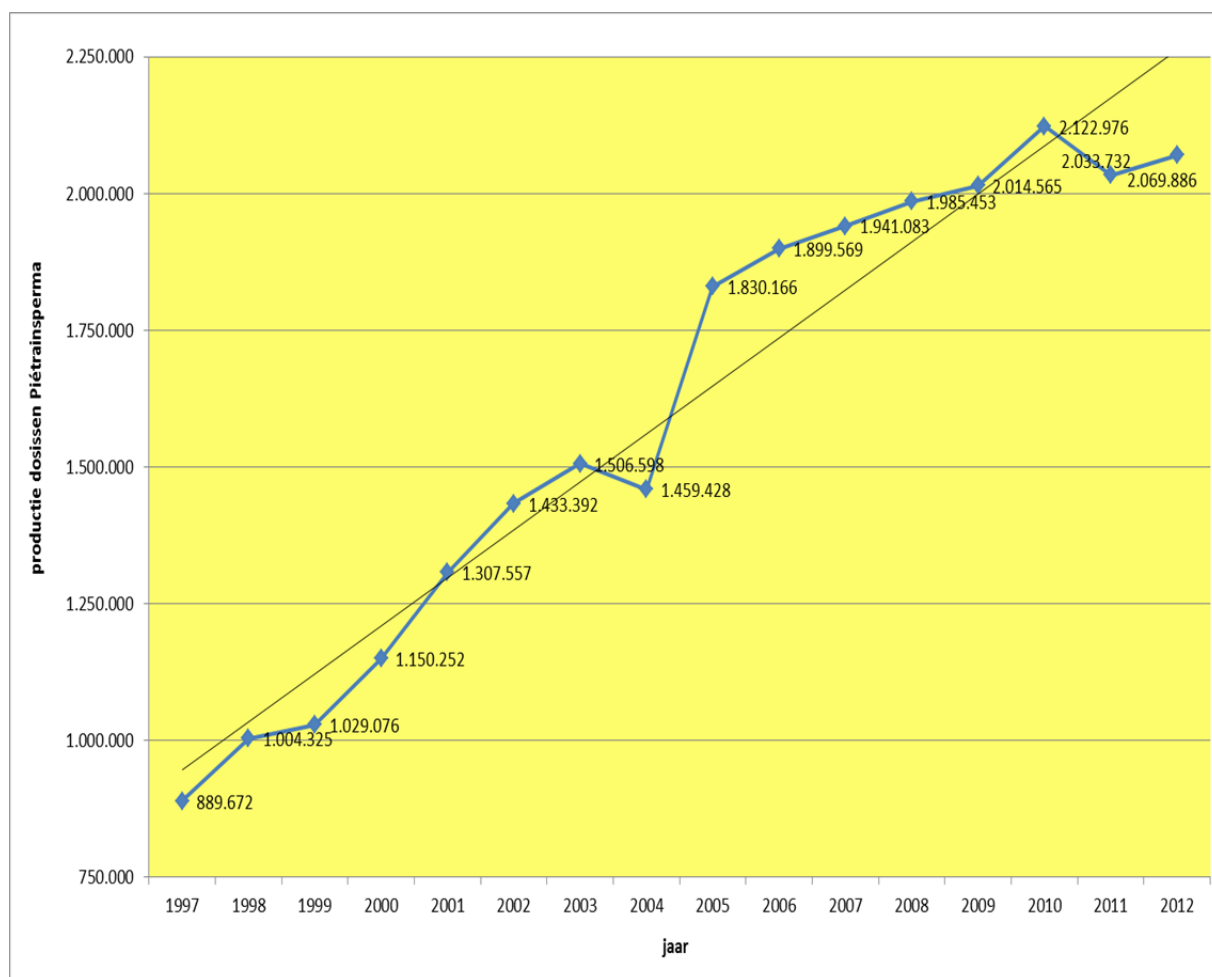
Terwijl bij de eindberen de populatie voornamelijk bestaat uit stamboekberen (ruim 85%) is de verdeling bij de zeugenlijn meer evenredig: 47% hybride en 53% stamboekberen.

Naast de toegenomen aankoop van zeugenlijnsperma uit het buitenland, werd in 2012 ook het omgekeerde opgemerkt en was er een stijging van 65% (van 82.083 dosissen naar 135.329) in de verkoop van sperma van hybride eindberen aan het buitenland.

4.1.1 Productie Piétrainberen

Ruim 83% van de spermaproductie van eindberen is toe te schrijven aan beren van het Piétrainras. Piétrainras is de verzamelnaam voor Belgische, Duitse en Belgische stressongevoelige Piétrainberen. Zoals in de inleiding vermeld, werden Franse Piétrain in de jaarrapporten van 2010 en 2011 bij de stamboekberen gerekend. In 2012 staan ze bij de hybrideberen geklasseerd. In figuur 6 zijn de productiecijfers van 2010 en 2011 gecorrigeerd. Voor 2009 en vroeger is dit niet nodig omdat toen geen afzonderlijke gegevens voor dit type beren werden meegedeeld.

Met een productie van 2.069.886 dosissen is de Belgische Piétrain de belangrijkste spermaleverancier in de centra. Het Piétrainras is voor de Belgische varkenssector onmisbaar als eindbeer. Niet alleen voor zijn hoog percentage mager vlees, maar vooral voor zijn conformatie. De kruising van een minder bespierde, maar vruchtbare zeug met de sterk bespierde, goed geconformeerde Piétrain beer levert veel nakomelingen op met een goede conformatie van schouder, rug en ham. De Piétrainbeer maakt van zijn nakomelingen een uniek exportproduct.

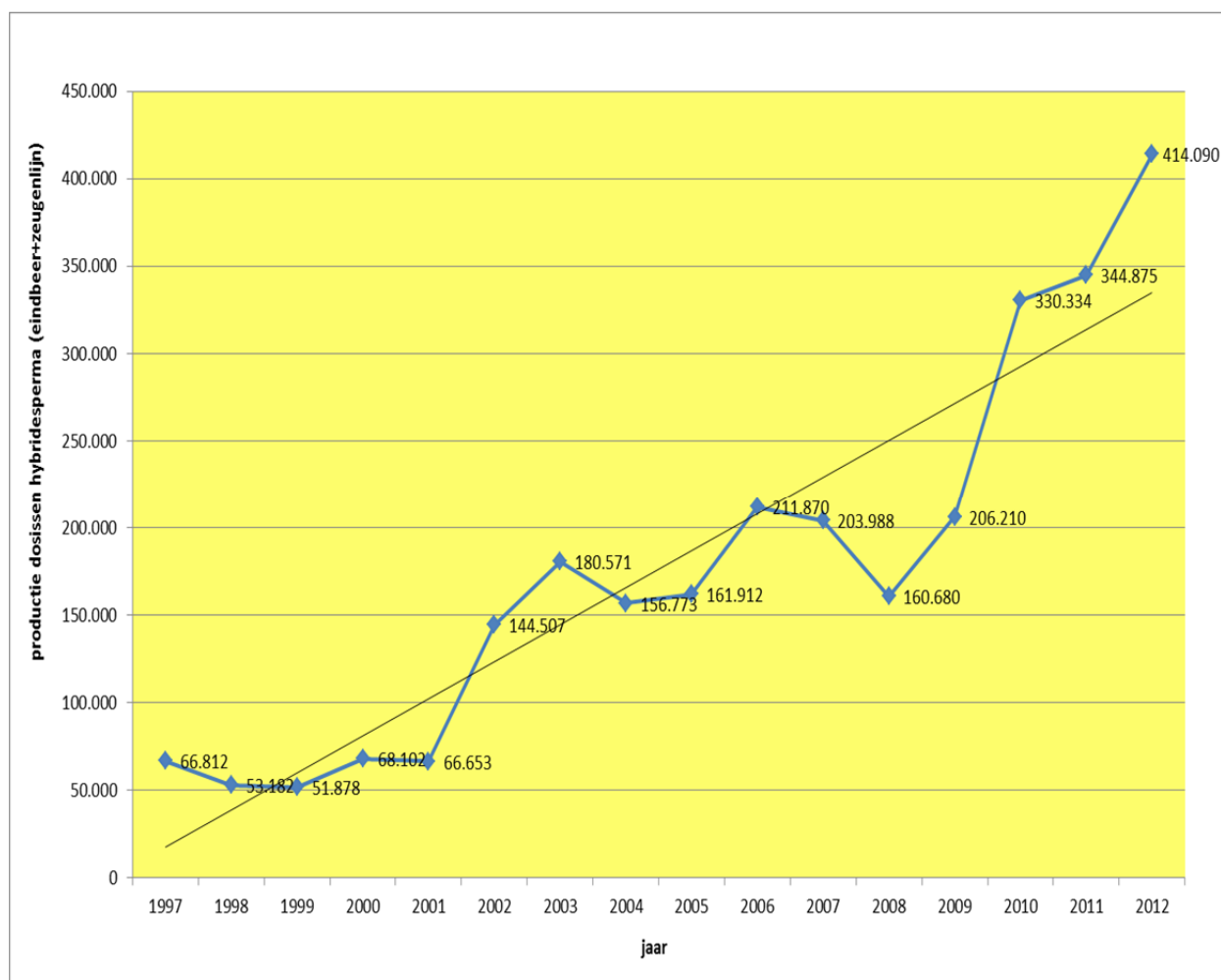
Figuur 6. Verloop van de jaarlijkse spermaproductie bij Piétrain van 1997 tot 2012

4.1.2 Productie hybrideberen

Figuur 7 toont dat de evolutie van de productie van hybrideberen, eindberen en zeugenlijnberen een onregelmatig stijgende trend vertoont. Er is een stijging van het aantal geproduceerde dosissen hybridesperma in 2012: van 344.875 dosissen naar 414.090 dosissen.

Hier moet evenwel een onderscheid gemaakt worden tussen de hybride eindberen en zeugenlijnberen. Bij de hybride eindberen is het aantal geproduceerde dosissen gestegen met 42%, namelijk van 257.090 naar 364.449 geproduceerde dosissen. Bij de hybride zeugenlijnberen daarentegen is de productie gedaald met 43%, namelijk van 87.785 naar 49.641 geproduceerde dosissen.

Ook hier werd het cijfer van 2010 en 2011 gecorrigeerd omdat de uit Frankrijk afkomstige beren van het Piétrain-type aan de groep hybride eindberen werden toegevoegd.

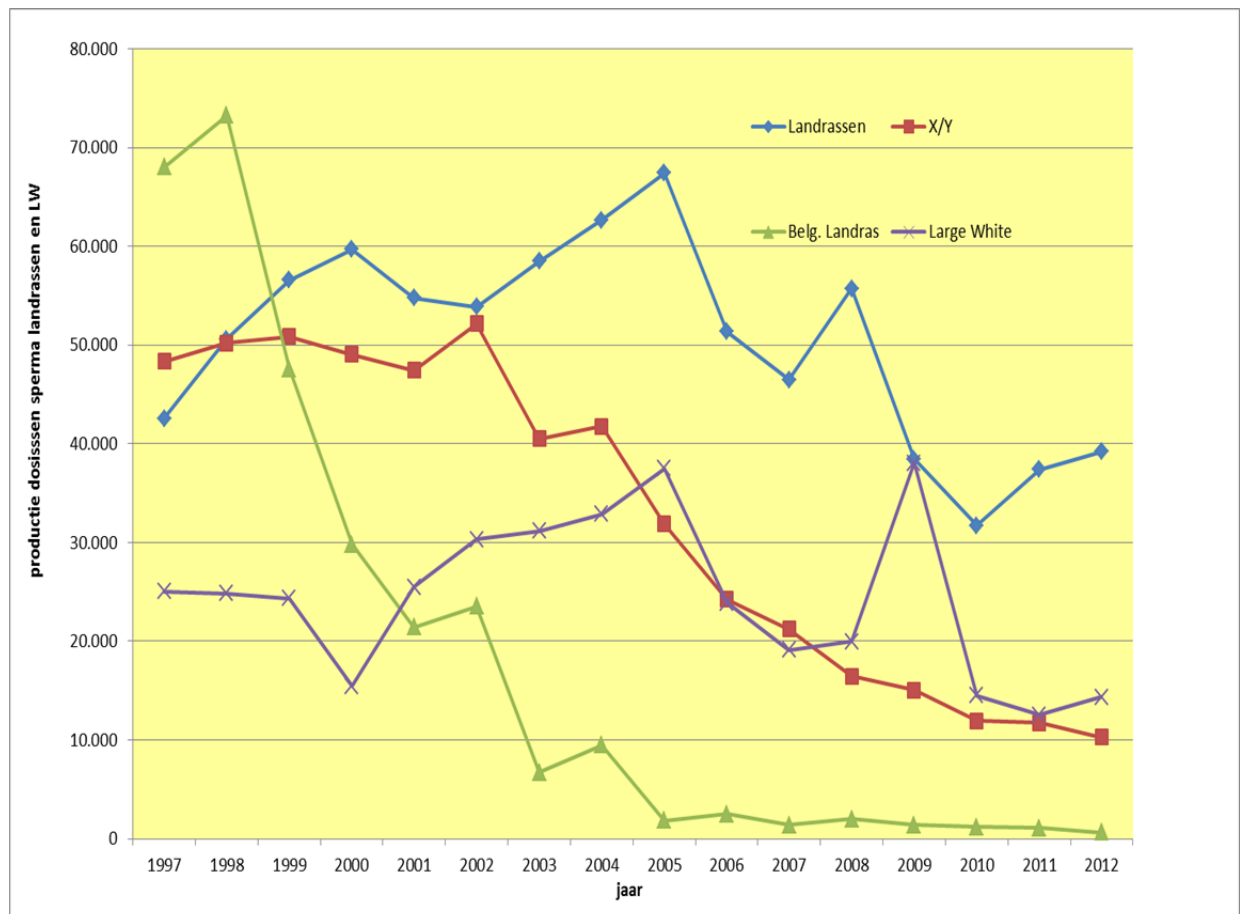

Figuur 7. Verloop van de jaarlijkse spermaproductie bij hybriden van 1997 tot 2012

4.1.3 Productie Landrassen

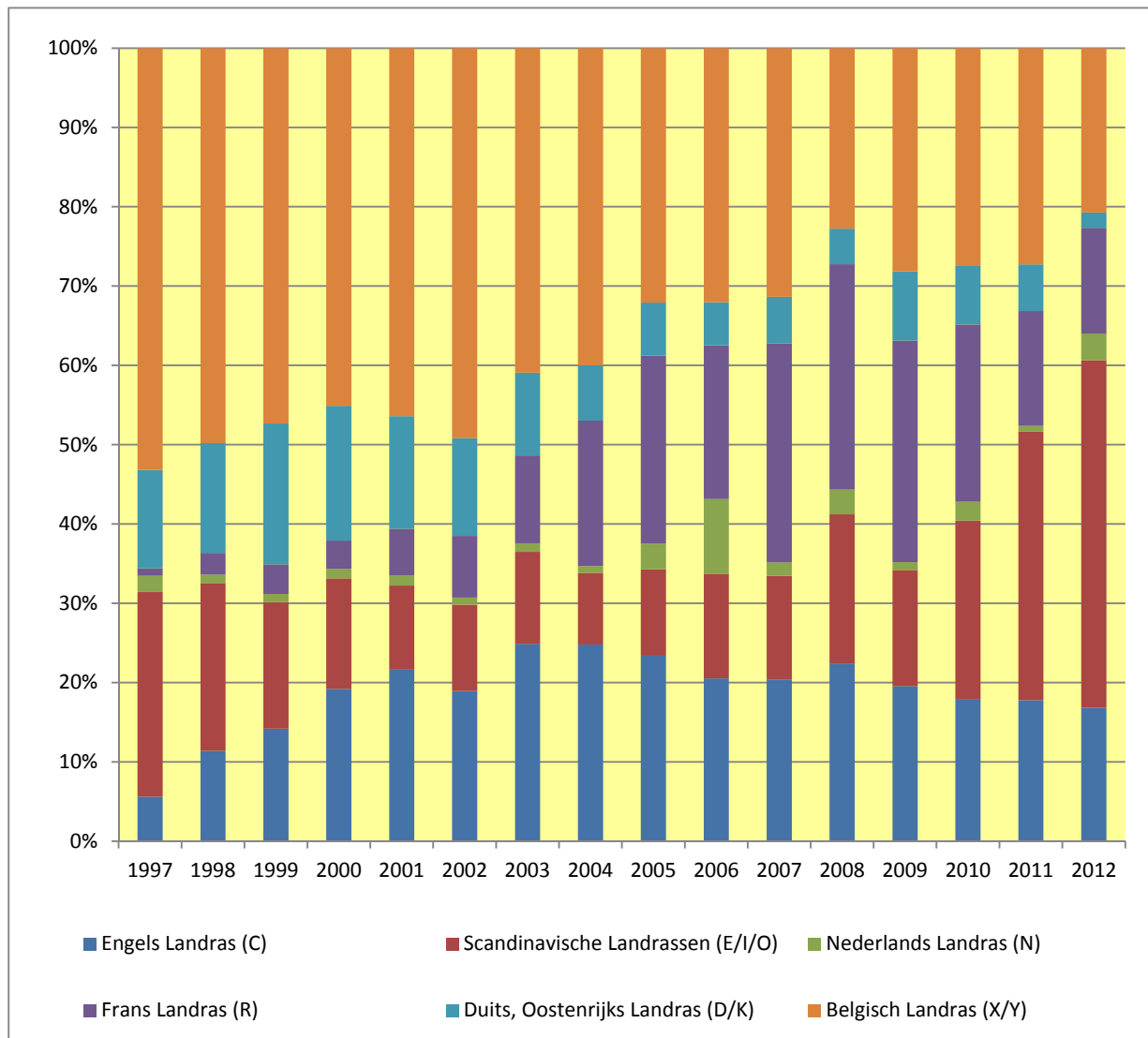
De productie van sperma van buitenlandse Landrassen kende in 2012 een toename met 1.810 dosissen terwijl de productie van sperma van Belgisch Landras en Belgisch Landras stressnegatief daalde met respectievelijk 475 en 1.460 dosissen. De productie van Large White-sperma steeg van 12.536 naar 14.351 dosissen.

Globaal gezien bleef het aantal dosissen van Landrassen en Large White nagenoeg status quo van 62.784 dosissen in 2011 naar 64.474 in 2012.

Figuur 8. Verloop van de jaarlijkse spermaproductie bij uitheemse Landrassen, Belgisch Landras stressnegatief X (= homozygoot) /Y (= heterozygoot), Belgisch Landras en Large White van 1997 tot 2012

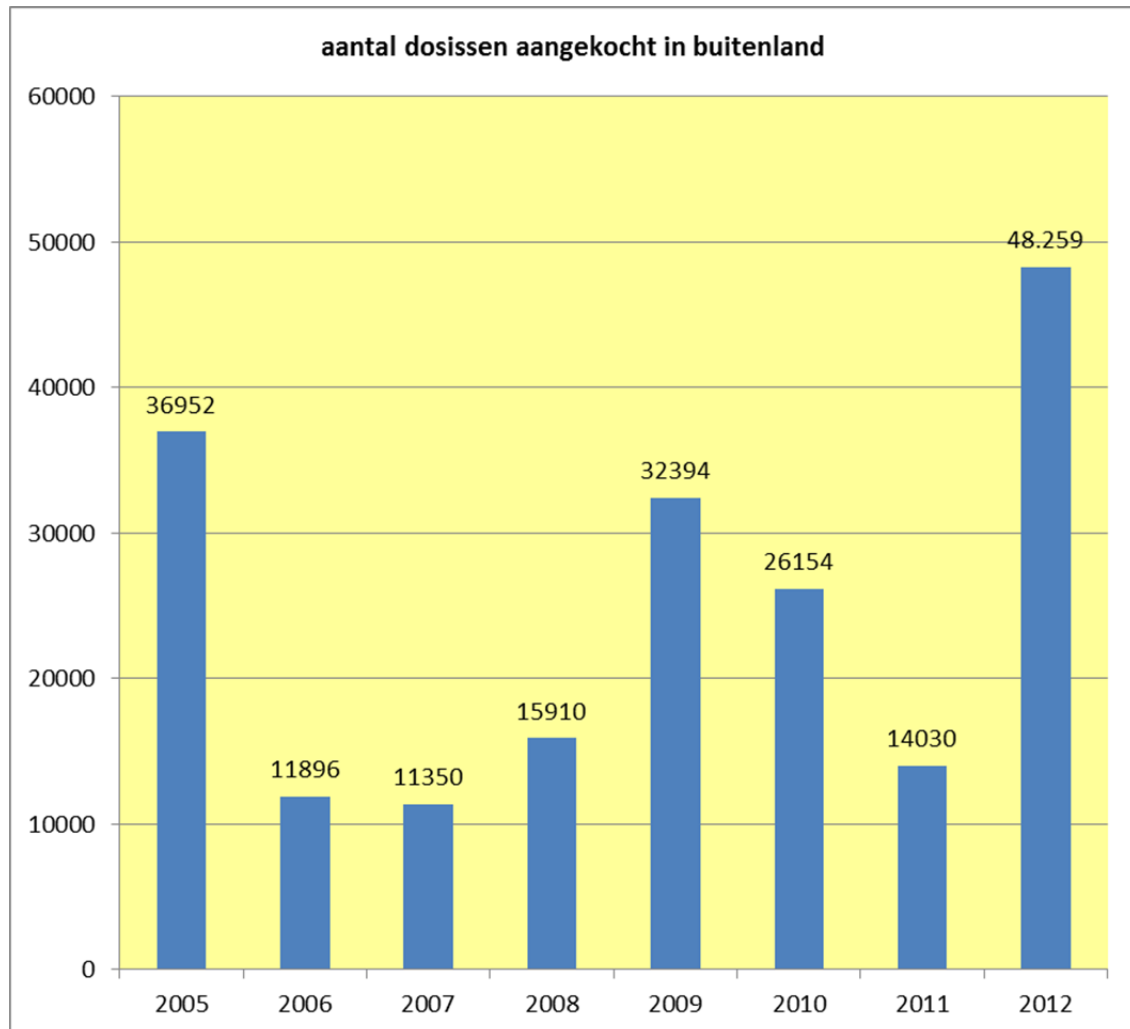
Tegelijk is de verhouding van de verschillende landrassen gewijzigd. Dit is weergegeven in figuur 9. De toepassing van rotatiekruising zorgt voor een wisselend aandeel van de belangrijkste rassen: de Scandinavische Landrassen (I/E/O) namen verder toe. Het Duitse en Oostenrijkse Landras neemt af. Dat geldt ook voor het Belgisch Landras. Het aantal geproduceerde dosissen bedraagt minder dan 700, terwijl het in 1996 nog meer dan 100.000 telde.

Figuur 9. Evolutie van de procentuele verdeling van de spermaproductie van Landrassen van 1997 tot 2012

4.2 Aankoop uit het buitenland

Zoals reeds besproken en toegelicht bij tabel 3 is de aankoop van buitenlands sperma sterk gestegen. Het aantal aangekochte dosissen sperma bereikte het hoogste niveau sinds 2005.

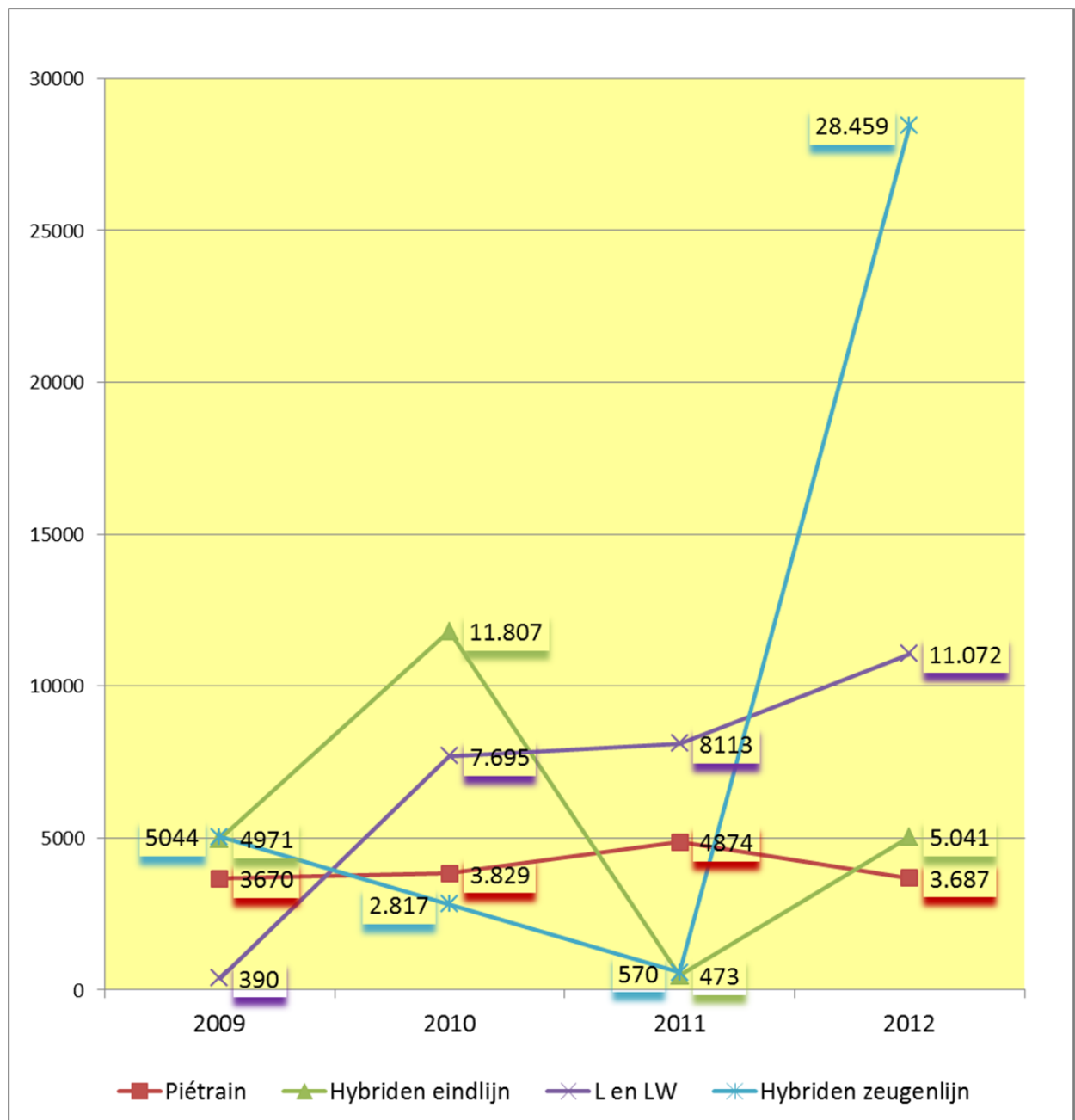

Figuur 10. Evolutie van de aangekochte dosissen sperma uit het buitenland van 2005 tot 2012

Uit figuur 4 bleek al duidelijk dat de aankoop van sperma van hybride zeugenlijnberen uit het buitenland opmerkelijk is gestegen. Niet alleen het aantal dosissen nam significant toe, er is ook een verschuiving te zien in de aangekochte rassen.

De Vlaamse zeugenhouder maakt steeds vaker gebruik van genetica uit het buitenland voor de opbouw van zijn fokzeugen. Langs vrouwelijke kant is de genetische oorsprong van de Vlaamse varkensstapel nagenoeg dezelfde als in onze buurlanden.

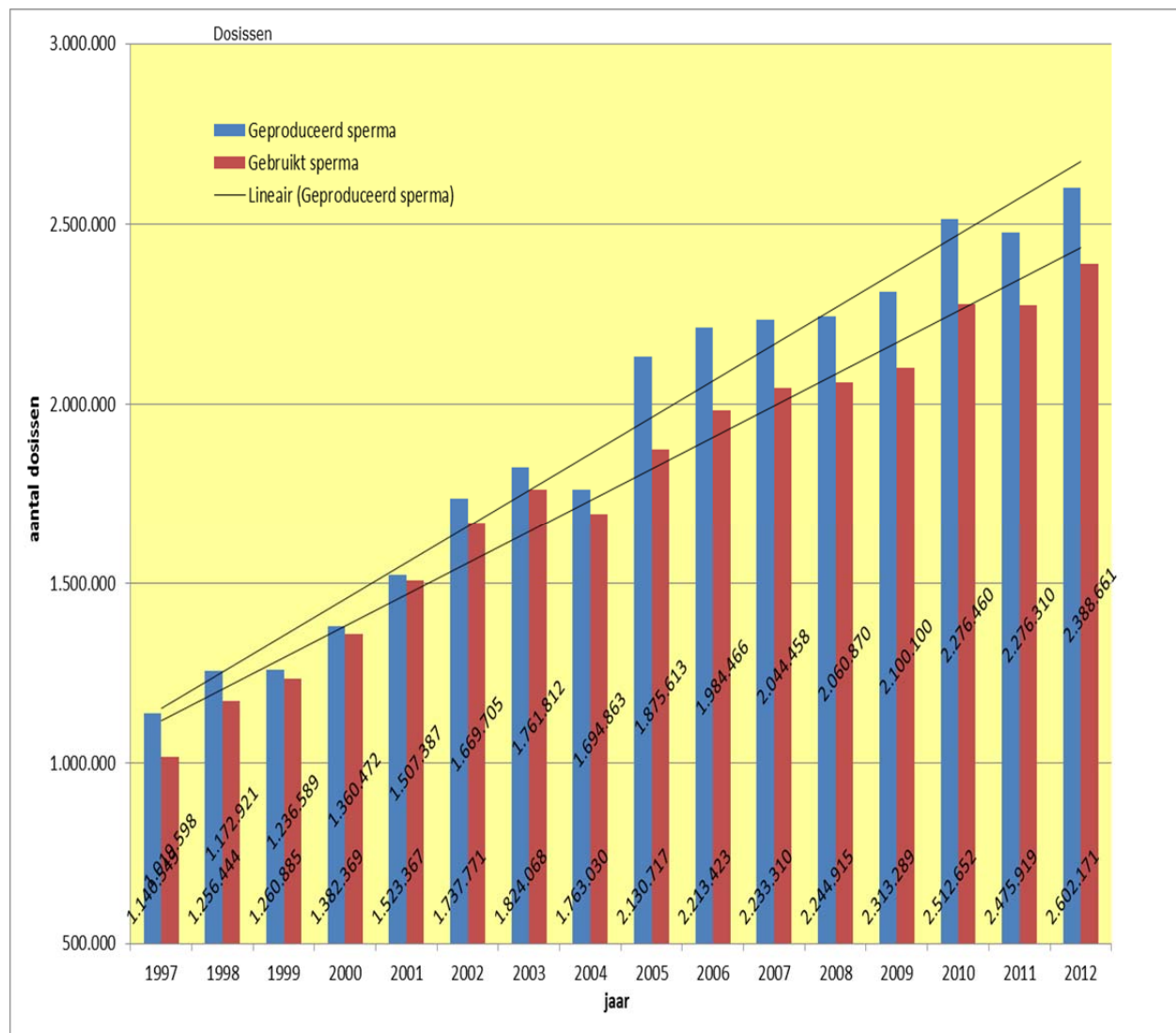
Daarentegen is de aankoop van dosissen Piétrain- sperma in het buitenland afgenomen. Langs mannelijke kant wordt vooral het inlandse Piétrainras gebruikt.

Figuur 11. Evolutie van de aangekochte dosissen uit het buitenland van 2009 tot 2012 van eindberen Piétrain en hybride en van zeugenlijnberen Landras, Large White en hybride

4.3 Gebruik van het sperma

In 2012 werden 2.388.661 dosissen sperma gebruikt. Dit getal omvat zowel het aantal dosissen verkocht in binnen- en buitenland als het aantal dosissen gebruikt op het eigen bedrijf. Figuur 12 toont het verloop van de geproduceerde en gebruikte dosissen sinds 1997.

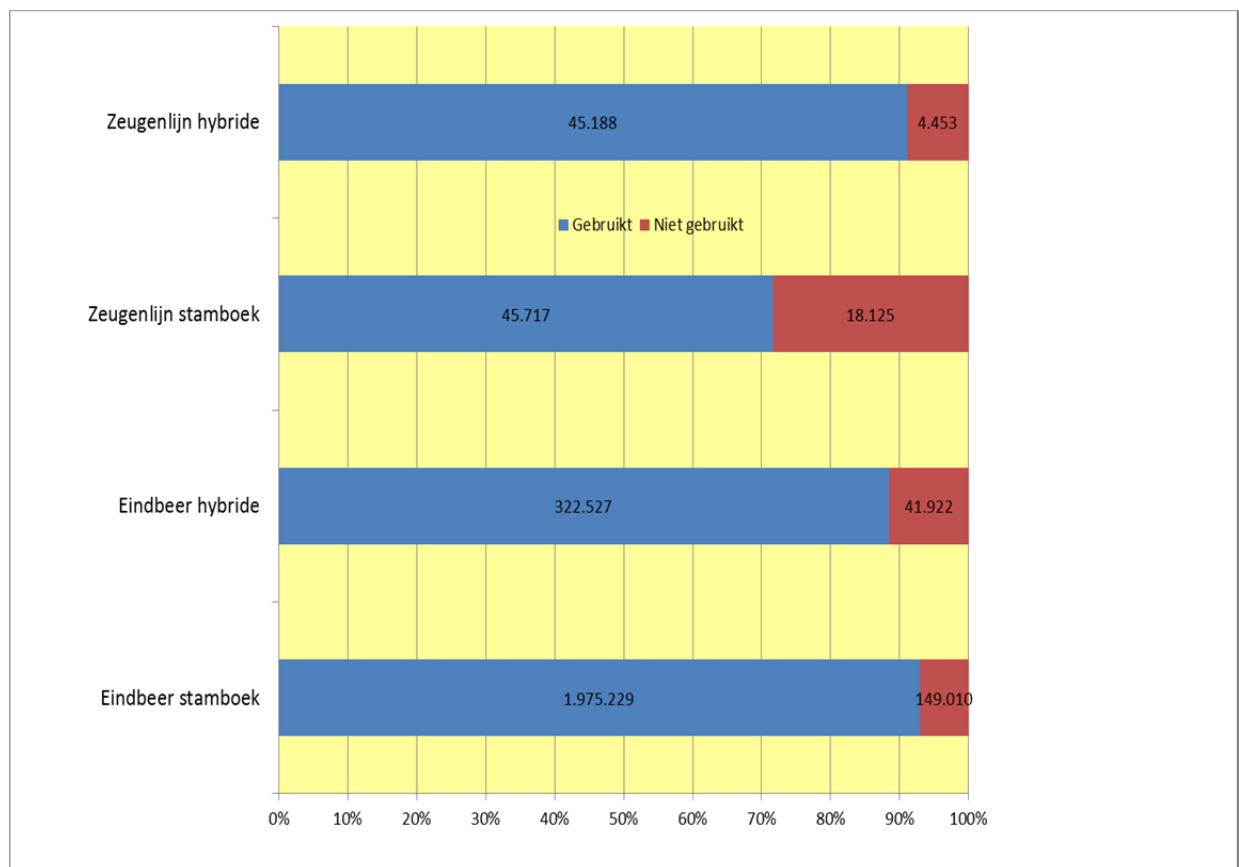

Figuur 12. Overzicht van dosissen geproduceerd en gebruikt sperma sinds 1997

In 2012 werden 213.510 geproduceerde dosissen sperma niet verkocht of gebruikt op het eigen bedrijf wat een effectief gebruik van 91,8% van de geproduceerde dosissen betekent.

Ten opzichte van 2011 werden 126.252 dosissen meer geproduceerd en 112.351 dosissen meer gebruikt. Dit zijn 13.901 meer geproduceerde dosissen die niet gebruikt werden. In figuur 12 is dit gevisualiseerd door de toenemende afstand tussen de trendlijnen van de geproduceerde en de gebruikte dosissen.

Er is een duidelijk verschil tussen het percentage effectief gebruikt sperma van de verschillende berengroepen. Dit wordt geïllustreerd in figuur 14. Bij eindberen stamboek, eindberen hybride en bij zeugenlijnberen hybride wordt respectievelijk 93,0%, 88,5% en 91,0% gebruikt. Bij de zeugenlijnberen stamboek wordt slechts 71,6% gebruikt. Dit laatste is een aanwijzing voor de geringere vraag naar sperma van stamboekberen van het zeugenlijntype.

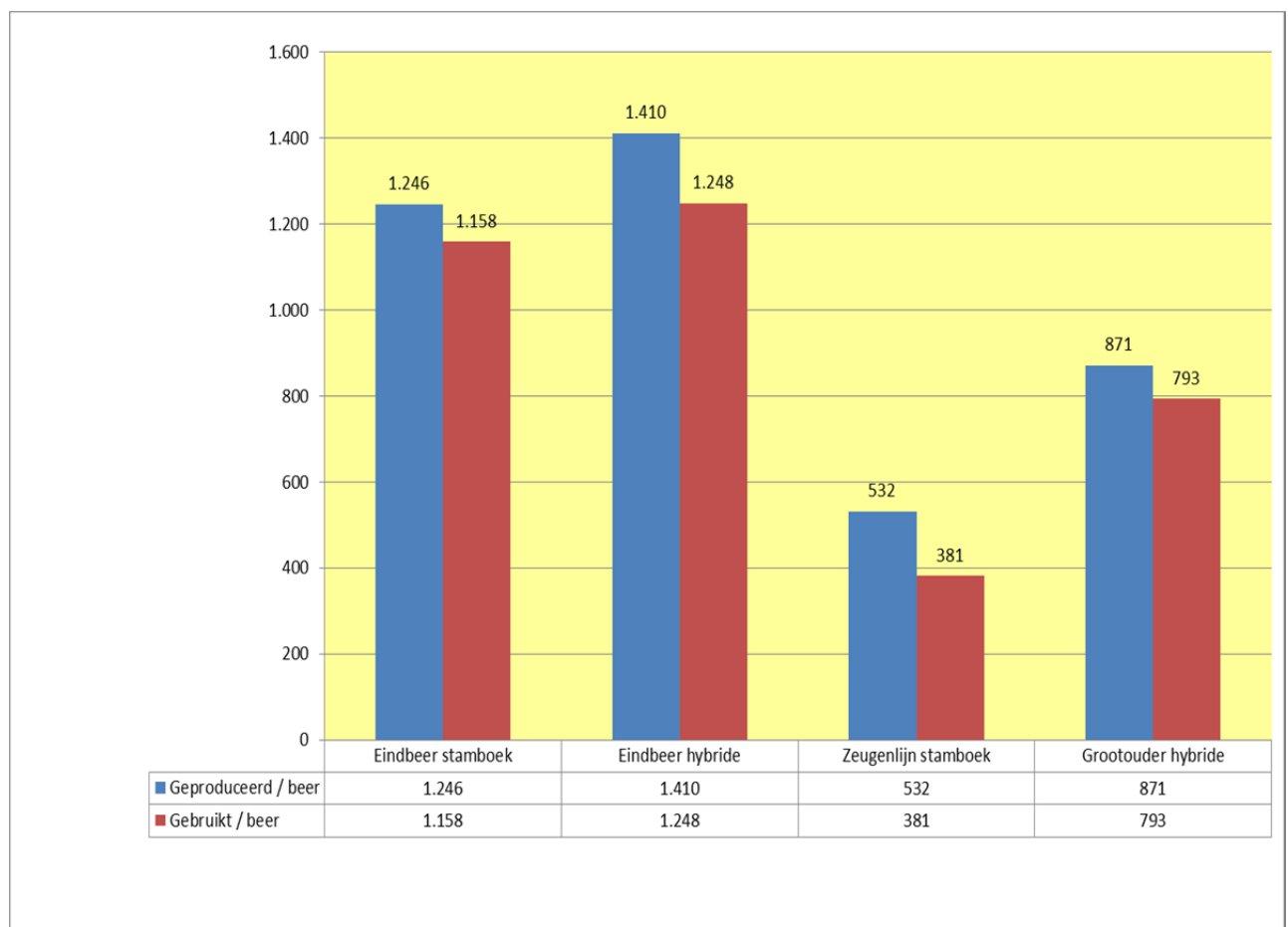

Figuur 13. Overzicht van effectief gebruik van sperma van eindberen/zeugenlijnberen en hybride/stamboekberen

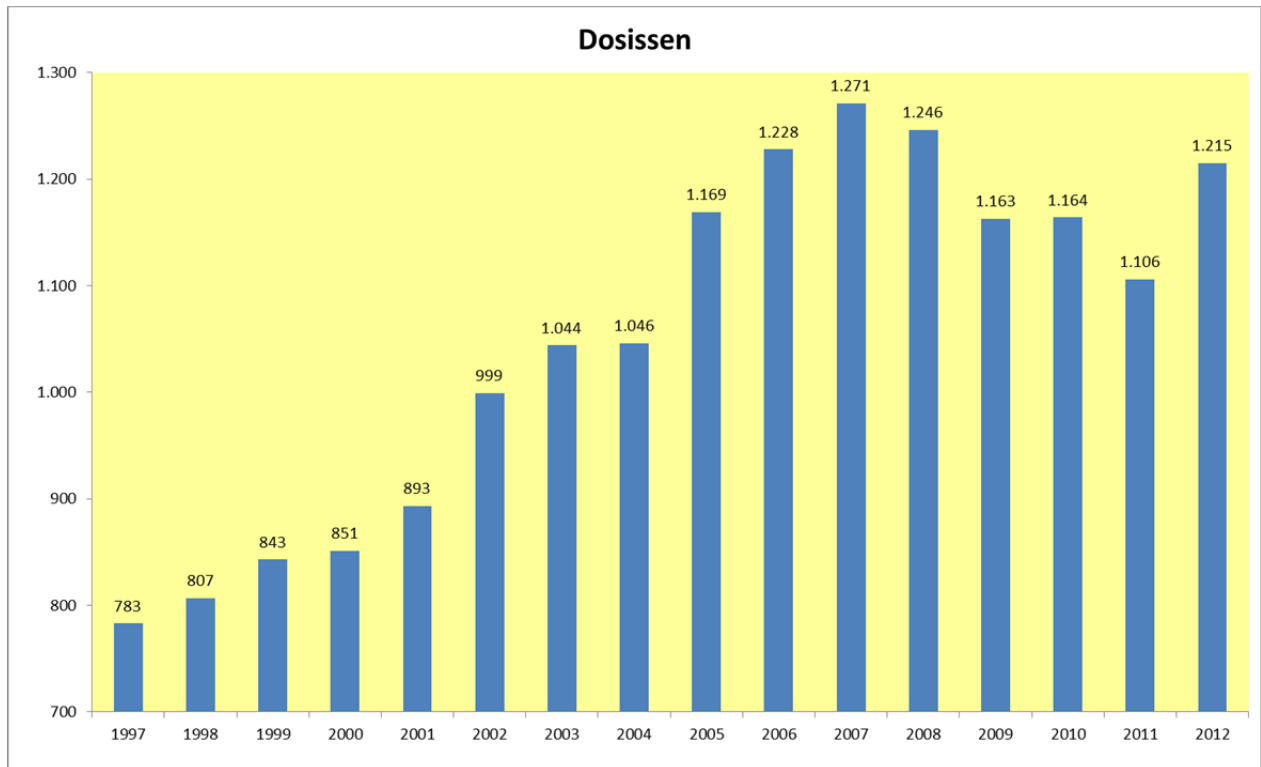
Eindberen worden efficiënter ingezet dan beren van de zeugenlijn, vooral van de stamboekberen zeugenlijn. Dit is ook zichtbaar in het aantal gebruikte spermadosissen per beer, zoals blijkt in figuur 14. Bij de eindberen werden gemiddeld 1.158 en 1.248 dosissen gebruikt bij respectievelijk stamboek en hybriden. Bij de zeugenlijn werden gemiddeld 381 dosissen gebruikt per stamboekbeer. Per hybridebeer die wordt ingezet voor grootouderlijnen was dit gemiddeld 793 dosissen.

Zowel voor de eindberen stamboek en hybride als voor de zeugenlijnberen hybride is er ten opzichte van 2011 een stijging van het aantal geproduceerde en gebruikte dosissen per beer.

Twee opmerkelijke evoluties doen zich voor. Ten eerste worden er bij de hybride eindberen voor het eerst gemiddeld meer dosissen geproduceerd en gebruikt dan bij de stamboek eindberen. Ten tweede daalt het aantal gebruikte dosissen bij de zeugenlijnberen gemiddeld van 414 in 2011 naar 381 in 2012 bij de stamboek beren terwijl het aantal stijgt van 420 naar 793 in 2012 bij de hybride beren.

Figuur 14. Overzicht van gemiddeld aantal dosissen geproduceerd en gebruikt sperma per beer

Figuur 15. Evolutie van het gemiddeld aantal dosissen geproduceerd per beer sinds 1997

Uit figuur 15 blijkt dat het gemiddelde aantal spermadosissen dat per jaar en per beer wordt geproduceerd, opnieuw gestegen is naar gemiddeld 1.215 dosissen per beer. De laatste jaren zijn de technische mogelijkheden voor kwaliteitscontrole bij het sperma toegenomen. De centra beschikken nu over toestellen die het mogelijk maken om voor elk ejaculaat te bepalen hoeveel dosissen sperma er kunnen worden bereid. De centra voeren die kwaliteitscontrole systematisch uit om sperma te kunnen leveren met een optimaal bevruchtingsresultaat. Het voorbije jaar is ook het aspect bewaarbaarheid van vers verdund sperma van Piétrainberen onder de aandacht gekomen. Dat aspect wordt onderzocht en opgevolgd door de Vakgroep Voortplanting, Verloskunde en Bedrijfsdiergeneeskunde van de Faculteit Diergeneeskunde van de Universiteit Gent.

Voorgaand onderzoek bewijst alvast dat temperatuurschommelingen van het ejaculaat moeten vermeden worden omdat de spermacellen daardoor geactiveerd worden en slecht bewaren. Ook bij de aankoop van beren is een strenge selectie nodig. De vakgroep heeft ook een voorstel voor een Veepeiler-project ingediend *Kwaliteit en bewaarbaarheid van vers verdund sperma van Piétrainberen*.

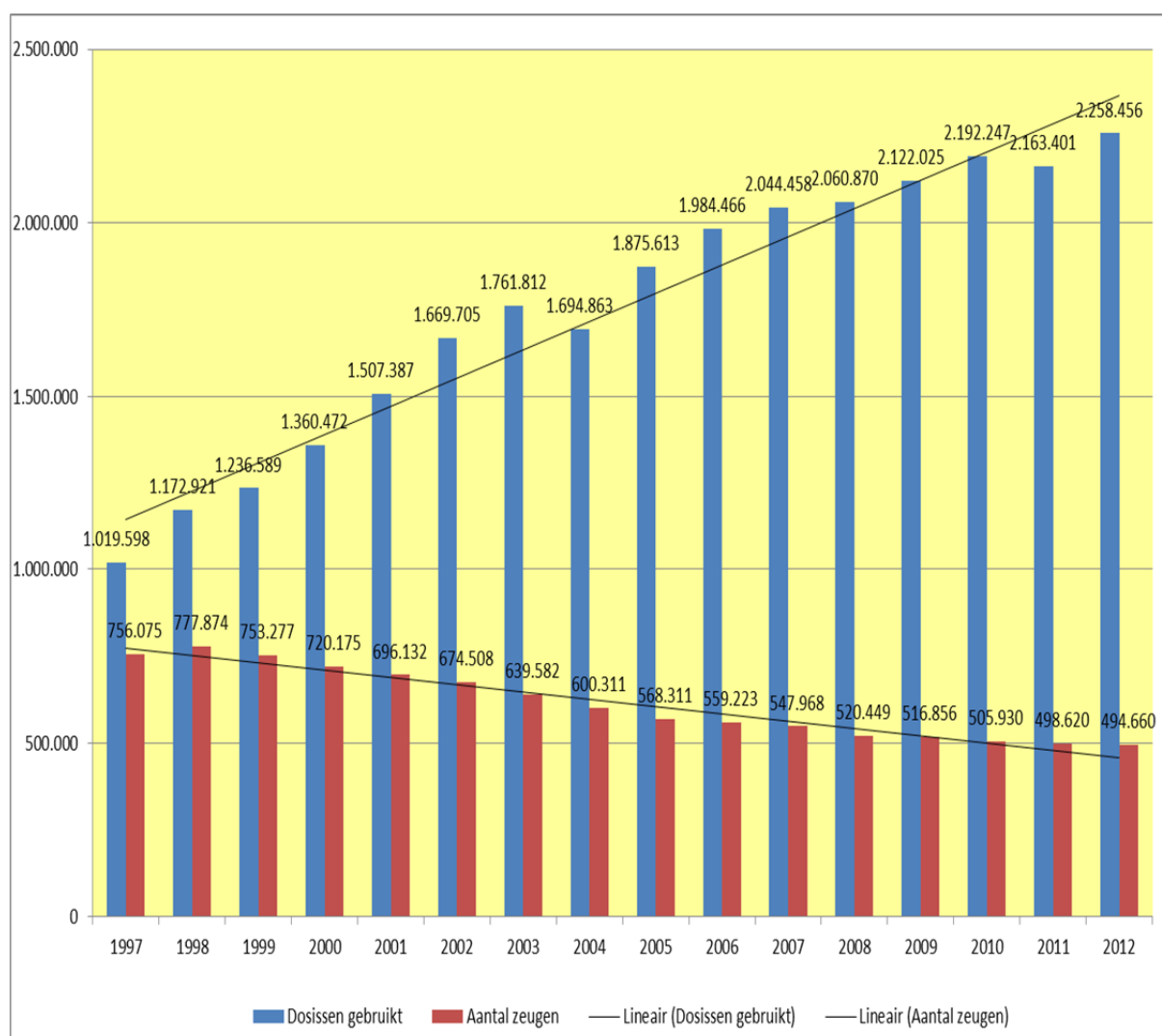
5 BELANG VAN DE SPERMACENTRA VOOR DE VLAAMSE VARKENSHOUDERIJ

De impact van de spermacentra op de Vlaamse varkenshouderij kan worden bepaald door de hierboven vermelde resultaten te koppelen aan statistische gegevens die voor Vlaanderen ingezameld worden via de mei-tellingen (www.statbel.fgov.be).

Figuur 16 toont het aantal gebruikte dosissen ten opzichte van het totaal aantal zeugen in Vlaanderen.

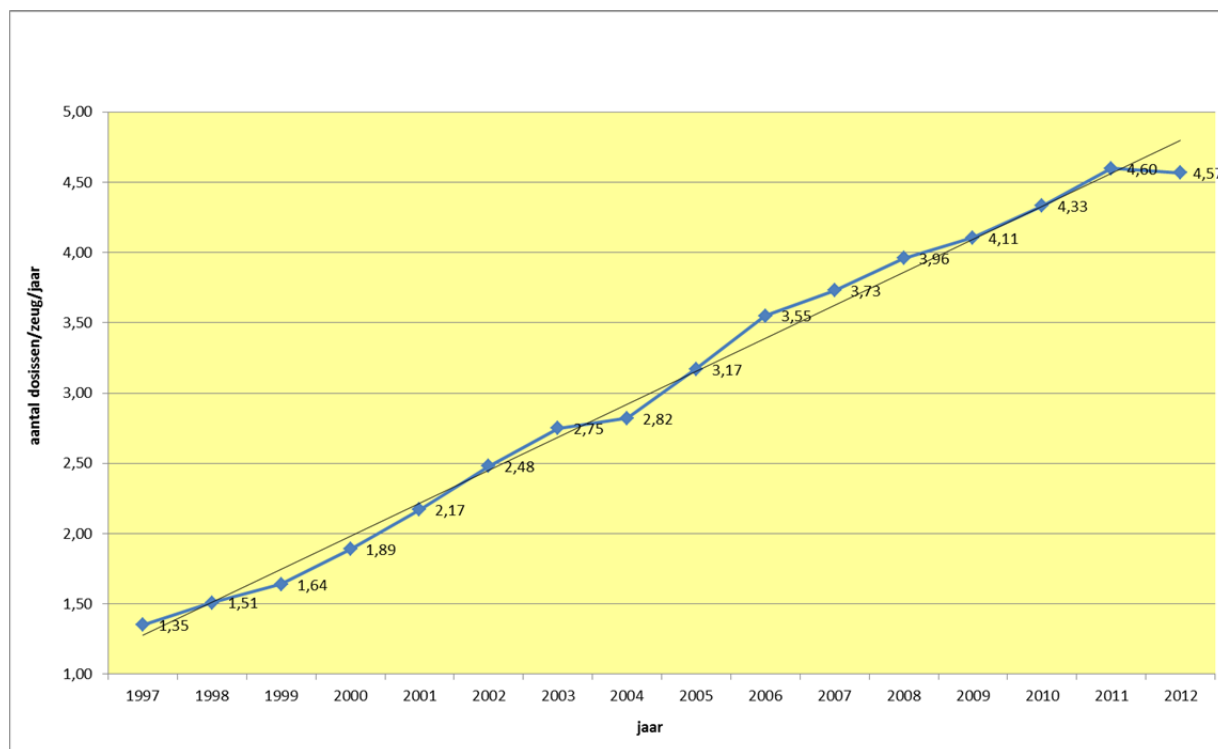
Het aantal gebruikte dosissen wordt gedefinieerd als de som van:

- de dosissen verkocht in het binnenland;
- de dosissen gebruikt op het eigen bedrijf;
- de dosissen aangekocht in het buitenland.

Figuur 16. Evolutie van het aantal dosissen gebruikt sperma van 1997 tot 2012 in vergelijking met het aantal zeugen

Voor 2012 is het aantal zeugen dat vermeld is, slechts het voorlopige aantal. Het definitieve aantal zeugen ligt hoger maar is nog niet bekend. Ter vergelijking: in 2011 bedroeg het definitieve aantal zeugen 28.007 meer dan het voorlopige aantal.

Figuur 17. Evolutie van het aantal dosissen sperma gebruikt per zeug in Vlaanderen

Rekening houdend met enkele foktechnische kengetallen kan berekend worden hoeveel procent van de zeugen geïnsemineerd wordt met sperma afkomstig van een erkend spermacentrum.

Hierbij wordt rekening gehouden met het aantal zeugen volgens de mei-telling, een worpindex van 2,2 per zeug/jaar, een herdekkingspercentage van 12% en 2 inseminaties per bronst.

Voor deze berekening worden de voorlopige cijfers van de landbouwtelling 2012 gebruikt.

Uit deze theoretische berekening kan worden afgeleid dat in 2012 92,65% van de zeugen in Vlaanderen geïnsemineerd werd met sperma afkomstig van een erkend spermacentrum. Aangezien het definitieve aantal zeugen hoger is, is dit percentage een overschatting van de realiteit. Zo werd voor 2011 een percentage berekend van ruim 93% op basis van het voorlopige aantal zeugen, na correctie met het definitieve aantal kwam het op 88%.

6 ROL VAN HET DEPARTEMENT LANDBOUW EN VISSERIJ

De Vlaamse overheid steunt de varkenssector door:

- het erkennen van een vereniging voor het bijhouden van het stamboek van raszuivere fokvarkens, met name het Vlaams Varkensstamboek en van een onderneming voor het bijhouden van de registratie van hybride fokvarkens, met name Rattlerow Seghers;
- het toezien op de correcte uitvoering van het fokprogramma door de erkende organisaties;
- het subsidiëren van prestatieonderzoek van stamboekberen in de selectiemesterijen. Hier worden de beren via afstammelingen getest op voederconversie, karkaskwaliteit en groeisnelheid en krijgen ze een fokwaardeschatting. Dit cijfer geeft de varkenshouders een idee over de economische waarde van de nakomelingen van een beer. De resultaten van het selectiemesterijonderzoek worden om de twee maand gepubliceerd op de website www.vlaamsvarkensstamboek.be en via de landbouwpers.

De afdeling Duurzame Landbouwontwikkeling van het Departement Landbouw en Visserij volgt de correcte werking op van de erkende spermacentra. Minstens één keer per jaar bezoekt een ambtenaar van de afdeling deze centra. Daarbij voert hij volgende controles uit:

- bij de beren:
 - o aanwezigheid van het fokkerijcertificaat en overeenstemming met de identificatie in het oor;
 - o toelating tot de voortplanting, fokwaardeschatting en ander prestatieonderzoek, zoals de bedrijfsprestatietoets (BPT);
 - o afwezigheid van erfelijke gebreken.
- bij de opgeslagen dosissen sperma:
 - o de vermeldingen op het etiket: correcte identificatie van het spermacentrum en de donorbeer;
 - o steekproefsgewijze controle van de identificatie door DNA-bepaling bij het sperma en de donorbeer.

De erkenning van de centra gebeurt sinds 1 januari 2011 op basis van het Fokkerijbesluit van 19 maart 2010. De erkenning van de centra is geregeld bij ministerieel besluit van 26 juli 2011. Bij ministerieel besluit van 5 juli 2012 werd een eerste centrum voor opslag van varkenssperma erkend en werden enkele benamingen of adressen van centra gewijzigd.

7 BESLUIT

In 2012 waren er 32 wincentra erkend en actief in het Vlaamse Gewest, twee minder dan het jaar voordien. Voor het eerst werd een centrum erkend voor opslag van varkenssperma.

Het aantal beren in de centra bedroeg 2.141, waarvan 1.964 eindberen en 177 zeugenlijnberen. Dat is een afname met 3,7% ten opzichte van 2011. Het aantal eindberen is licht gedaald met 2%. De daling van het aantal zeugenlijnberen met 24% ten opzichte van 2011, is echter opmerkelijk. Voor de productie van fokzeugen, voornamelijk hybriden, insemineert de zeugenhouder zijn dieren steeds vaker met sperma dat in een buitenlands spermacentrum werd gewonnen van zeugenlijnberen, hoofdzakelijk hybride beren maar ook stamboekberen. Vorig jaar werden 28.459 dosissen sperma van hybride zeugenlijnberen aangekocht in het buitenland. Dat is 50 keer meer dan de 570 dosissen in 2011. Hiermee beantwoorden de uitbaters van een aantal centra aan de vraag van zeugenhouders voor passende en performante genetica.

Een andere opmerkelijke evolutie is de sterk toegenomen verkoop van dosissen sperma aan het buitenland, voornamelijk van hybride eindberen. Van deze groep beren werden vorig jaar 135.329 dosissen verkocht tegenover 82.083 in 2011, een toename met 53.246 dosissen. De verkoop aan het buitenland van dosissen sperma van stamboek eindberen, voornamelijk Piétrainberen, is daarentegen afgenomen.

Meerdere centra kijken duidelijk over de grenzen heen en spelen in op de vraag van zowel de Vlaamse als de buitenlandse klant.

In Vlaanderen zijn naar schatting 9 op 10 geboren biggen afkomstig van een beer uit een erkend spermacentrum. Deze verhouding is in 2012 niet meer gestegen en lijkt zich te stabiliseren.

De uitbaters van de spermacentra leveren veel inspanningen om beren met de gewenste genetische eigenschappen in het centrum te brengen. De erkende fokkersvereniging die het stamboek van fokvarkens bijhoudt, verzamelt gegevens over die eigenschappen bij de aangesloten fokbedrijven en stelt ze ter beschikking van de kopers van fokmateriaal. Op die manier vormen de fokbedrijven een essentiële schakel voor de productie van vleesvarkens met de gewenste kwaliteit.

FIGURENLIJST

Figuur 1.	Evolutie van het aantal en de grootte van de centra van 2006 tot 2012	4
Figuur 2.	Evolutie van het aantal beren vanaf 1997 tot 2012	8
Figuur 3.	Aantal zeugenlijnberen verdeeld volgens afkomst in 2011 en 2012	9
Figuur 4.	Vergelijking van aantal geproduceerde en in buitenland aangekochte spermadosissen van zeugenlijnberen in 2011 en 2012 verdeeld volgens stamboekbeer en hybridebeer	10
Figuur 5.	Verdeling van de beren (eindbeer en zeugenlijnbeer) volgens stamboek en hybride.....	11
Figuur 6.	Verloop van de jaarlijkse spermaproductie bij Piétrain van 1997 tot 2012	15
Figuur 7.	Verloop van de jaarlijkse spermaproductie bij hybriden van 1997 tot 2012.....	16
Figuur 8.	Verloop van de jaarlijkse spermaproductie bij uitheemse Landrassen, Belgisch Landras stressnegatief X (= homozygoot) /Y (= heterozygoot), Belgisch Landras en Large White van 1997 tot 2012.....	17
Figuur 9.	Evolutie van de procentuele verdeling van de spermaproductie van Landrassen van 1997 tot 2012	18
Figuur 10.	Evolutie van de aangekochte dosissen sperma uit het buitenland van 2005 tot 2012	19
Figuur 11.	Evolutie van de aangekochte dosissen uit het buitenland van 2009 tot 2012 van eindberen Piétrain en hybride en van zeugenlijnberen Landras, Large White en hybride	20
Figuur 12.	Overzicht van dosissen geproduceerd en gebruikt sperma sinds 1997.....	21
Figuur 13.	Overzicht van effectief gebruik van sperma van eindberen/zeugenlijnberen en hybride/stamboekberen	22
Figuur 14.	Overzicht van gemiddeld aantal dosissen geproduceerd en gebruikt sperma per beer	23
Figuur 15.	Evolutie van het gemiddeld aantal dosissen geproduceerd per beer sinds 1997	24
Figuur 16.	Evolutie van het aantal dosissen gebruikt sperma van 1997 tot 2012 in vergelijking met het aantal zeugen	25
Figuur 17.	Evolutie van het aantal dosissen sperma gebruikt per zeug in Vlaanderen	26

TABELLENLIJST

Tabel 1.	Aantal en procentuele verdeling van de actieve wincentra en beren per provincie...	3
Tabel 2.	Gemiddeld aantal beren en procentuele verdeling volgens capaciteit van het centrum.....	5
Tabel 3.	Overzicht van de productie, verkoop, eigen gebruik en aankoop uit het buitenland (aantal dosissen)	13

